

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Факультет природничих наук
Кафедра хімії

ВИЗНАЧЕННЯ ВМІСТУ ФЕНОЛІВ У КОПЧЕНИХ ВИРОБАХ МЕТОДОМ СПЕКТРОФОТОМЕТРІЇ

ІНСТРУКЦІЯ ДО ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

із дисципліни «Аналітична хімія харчових продуктів»

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2020

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА

1. Тема: визначення вмісту фенолів у копчених виробах методом спектрофотометрії.

2. Мета: навчитися визначати вміст фенолу у різних видах копченої продукції, будувати калібрувальну криву, обробляти отримані результати аналізу.

3. Обладнання та реактиви: розчин фенолу $1,000 \text{ мг/см}^3$; NaOH - $0,1 \text{ моль/дм}^3$, H_2SO_4 – 25 %-й, ZnSO_4 - 0,45 %-й, NaNO_2 - 0,05 %-й, NH_4OH - 10,0 %-й; спектрофотометр ULAB-102 UV, кювети з товщиною поглинаючого шару 5,0 мм, електронні ваги, мірні колби на 50 см^3 , мірний циліндр на 150 см^3 , піпетки об'ємом на 1,0; 5,0 та $10,0 \text{ см}^3$, пробірки, скляні палички, фільтрувальний папір.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Метод призначений для визначення вмісту фенолів у ковбасах, беконі та інших копченостях. Для одержання м'ясних копченостей вищої якості застосовують тривале холодне копчення коптильним димом. У деревині в значній кількості міститься лігнін, що розкладає під дією температури, у тому числі на гваякол і фенол. Ці речовини надають певних смакових і ароматичних властивостей копченим продуктам. Феноли добре абсорбуються жировими клітинами, тому при копченні відбувається поглинання фенолів і нагромадження їх у м'ясних і рибних продуктах. Вміст фенольних сполук у м'ясних копченостях не нормується, проте вони є досить небезпечними. Нагромадження фенолів у копчених продуктах повинне бути зведене до мінімуму, тому що їх підвищений вміст небезпечний для здоров'я людини.

Визначення ґрунтується на одержанні нітрозосполук при взаємодії фенолу з натрій нітритом. Нітрозосполуки утворюють з надлишком аміаку забарвлені в жовтий колір продукти реакції, які легко визначаються фотоколориметричним методом.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Побудова градувальної кривої.

У мірні колби на 50 см³ відбирають піпеткою 2,5; 5,0; 7,5; 10,0 та 15,0 см³ розчину фенолу і доводять до мітки дистильованою водою. У пробірки поміщають 5,0 см³ розчину фенолу, по 1,0 см³ розчину NaOH, 0,25 см³ розчину H₂SO₄ та 2,5 см³ розчину NaNO₂. Пробірки перемішують скляною паличкою та нагрівають на водяній бані до температури кипіння. Вміст пробірок охолоджують на повітрі та додають у кожен по 5,0 см³ розчину NH₄OH. Розчини жовтого кольору перемішують та через 15 хв вимірюють їх оптичну густину при $\lambda = 400$ нм, товщина поглинального шару 5,0 мм. Розчином порівняння слугують усі компоненти, крім фенолу. За отриманими даними, будують калібрувальний графік (Рис. 1.а.) – залежність оптичної густини від початкової концентрації розчину порівняння (c_0 , мг/л).

1) Завдання: приготувати 50 см³ розчину фенолу з концентрацією 1,0 мг/см³. В мірну колбу кількісно перенесіть попередньо розраховану та зважену кількість C₆H₅OH, розчиніть у дистильованій воді та доведіть розчин до мітки.

---

2) Завдання: приготувати 50 см³ 10% розчину NH₄OH. В мірну колбу кількісно перенесіть піпеткою попередньо розраховану кількість 25% розчину NH₄OH, розчиніть у дистильованій воді та доведіть розчин до мітки.

---

3) Завдання: приготувати 25 см³ 0,45% розчину цинк сульфату. В мірну колбу кількісно перенесіть попередньо розраховану та зважену кількість ZnSO₄*7H₂O, розчиніть у дистильованій воді та доведіть розчин до мітки.

---

4) Завдання: приготувати 25 см³ 0,1 моль/дм³ розчину NaOH. В мірну колбу кількісно перенесіть попередньо розраховану та зважену кількість NaOH, розчиніть у дистильованій воді та доведіть розчин до мітки.

---

5) Завдання: приготувати 100 см³ 0,05% розчину NaNO₂. В мірну колбу кількісно перенесіть попередньо розраховану та зважену кількість NaNO₂, розчиніть у дистильованій воді та доведіть розчин до мітки.

---

2. Підготовка проби до аналізу.

У конічну колбу поміщають ±15 г ковбаси. Додають 50 см³ дистильованої води, перемішують протягом 20 хв. Фільтрують, а одержаний фільтрат переносять у колбу на 50 см³ і доводять до мітки дистильованою водою. Для того, щоб осадити білки потрібно взяти 10,0 см³ отриманого фільтрату, 4,0 см³ розчину цинк сульфату, 1,0 см³ розчину NaOH, витримати на водяній бані протягом 5 хв і відфільтрувати. У окрему пробірку поміщають 5,0 см³ фільтрату та додають 0,25 см³ розчину NaNO₂. Пробірку перемішують та залишають на водяній бані до температури кипіння, згодом охолоджують на повітрі і додають 5 см³ NH₄OH. Оптичну густину отриманих розчинів вимірюють при тих же умовах, що і для градуовальної кривої. Концентрацію фенолу в пробі знаходять за калібрувальною кривою (Рис.1.б).

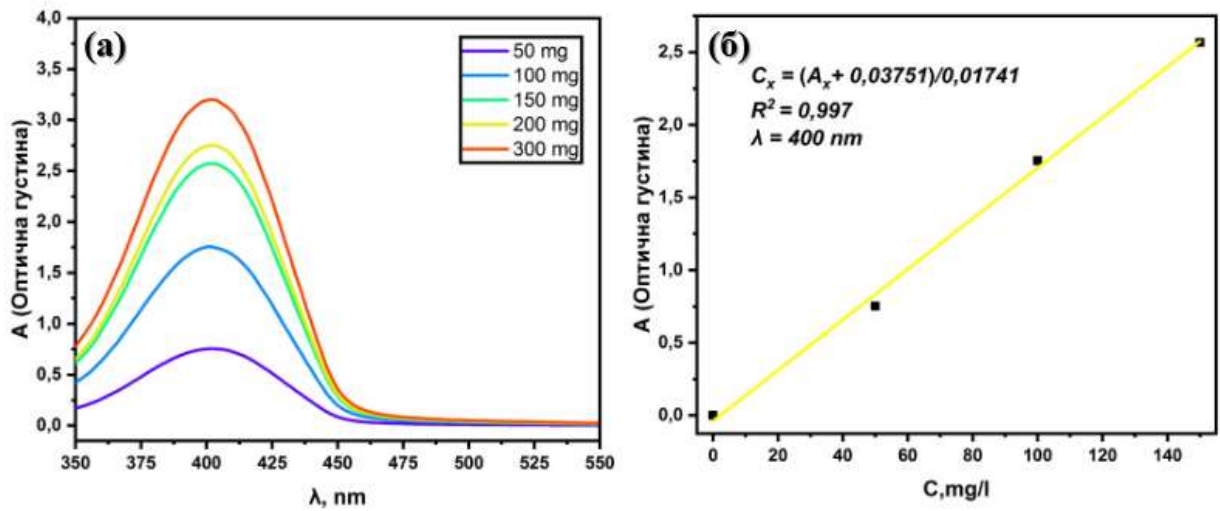

Рис.1. а) залежність оптичної густини еталонних розчинів від довжини хвилі випромінювання; б) калібрувальний графік для визначення концентрації фенолу (мг/л).

Із результатів даних калібрувальної кривої виведено рівняння, яке описує залежність концентрації фенолу від оптичної густини розчину (мг/л):

$$C_x = \frac{A_x + 0.03751}{0.01741}, \quad (1)$$

Вміст фенолу (W, мг %) розраховують за формулою:

$$W = \frac{C_x \cdot V \cdot 100}{m \cdot 1000}, \quad (2)$$

де C_x - концентрація фенолу у водній витяжці, що знайдена за формулою 1, мг/л; m - маса наважки продукту, г; V – об'єм мірної колби, см³. Отримані результати заносять до табл. 1.

Таблиця 1

№ з/п	Досліджуваний продукт	A_x	C_x , мг/л	ω , мг/100 г

Контрольні питання

1. З якою метою здійснюють копчення рибних та м'ясних харчових продуктів?
2. Яку загальну кількість хімічних речовин виявлено в коптильному димі?
3. Назвіть основні хімічні компоненти коптильного диму та вкажіть їхню функціональну дію на харчові інгредієнти.
4. Наведіть основні положення визначення фенолів у копчених виробках за методом спектрофотометрії.
5. На які сполуки перетворюються феноли з копчених виробів у процесі проведення кількісного аналізу за методом спектрофотометрії.